

ja, tai geriausias įrodymas, kad tai kalbai lemtas ilgas ir gražus gyvenimas...

Rengdami šią naują „Žemaičių rašybos pamatų“ (jau ne „patarimų“, o „pamatų“) knygelę stengėmės atsižvelgti į visą patyrimą, sukauptą rengiant minėtuosius leidinius ir į kritines pastabas, pasakytas ir rašytiniu, ir gyvu žodžiu; bandėme, kiek pajėgėme, pasiremti ir savo pačių stebėjimais. Todėl šį kartą mėginame neapsiriboti vien „grynosios“ rašybos dalykais – stengiamės atkreipti skaitytojo (ir būsimą žemaičių rašytoją) akis ir į tuos fonetikos, fonologijos bei gramatikos, žodyno dalykus, kurie svarbūs žmogui, bandančiam rašyti žemaitiškai, bet specialiai nesigilinusiam į visokius smulkius gimtosios tarmės niuansus. Viliamės, kad tai tikrai padės pakelti žemaičių kalbos kultūrą ir paryškinti bei išsaugoti tos kalbos savitumą. Reikia gerai įsidėti į galvą: bendrinės kalbos teksto paraidžiui į jokią žemaičių šnektą neišversime – jie (jeigu geri) yra ir iš esmės turi būti kitokie!

Knygelės pabaigoje pridėdame rašybos pavyzdžių: Sofijos Čiurlionienės-Kymantaitės „pasipasakojimą“, keletą įprastinių tarmiųjų tekstų, užrašytų, kaip sakoma, „lauko sąlygomis“, geroką eilėraščių pluoštą. Romėnai sakydavo *Exempla trahunt* „Pavyzdžiai patraukia“ – tikėkimės, kad taip ir atsitiks.

Širdingai dėkojame leidinio iniciatorei ir visų žemaitiškųjų darbų *spiritus movens* – dvasiai judintojai – Danutei Mukienei, gyvu žodžiu daug gerų patarimų pasakiusiam rašytojui Romualdai Granauskai [...]. Baigti šią pratarmę norėtume prasmingais puikaus žemaičių poeto Prano Genio žodžiais:

Tvėrciau sospausk, žemaiti, ronkuo žombi ėr gėlė vaga ešvarik par sava šali...

Norėtume šiose eilutėse tik galininką *žombi* pakeisti į *žuodi*, bet tai jau būtų prieš autoriaus valią... Autoriai“

***

„Žemaičių rašyba“ (tuoks bova tėkrāsis naujųjų žemaitiu rašības pagrindū / pamatų pavadėnėms) bova išleistė ne tik atskėra knigutė, bet ėr paskelbtė žornalė „Žemaičių žemė“, anuo leidieju administruojemamė internetėnemė leidėnie „Žemaitija“ (žr. <http://www.samogit.lt/KALBA/raspamatai.lt.htm>). Ėr tēp anėi jau daug metu ėr prieinamė vėsėms, kas tik žemaitiu rašība ėduomaujės. Ėlgametė žornalė leidības praktika parudė, kad tēi patarėmā / pamatā ėr dėdėlė naudingė ne tik rašont tekstus ėvairiuom žemaitiu puotarnieim, bet ėr redagoujint anus. Redakcėjė tās patarėmās vaduovavuos leisdama žornalė, kėtus žemaitėškus leidėnius. Anū jau ėr vėsa krūva:

RUDYS Edvards „Kuotrė“ (žemaitiška proza). Vilnius, 1996.

„Sava muotinu kalbo...“ (žemaičių poezijos rinktinė). Sodarė MUKIENĖ Danutė. Vilnius, 1998.

Igno Končiaus tautosakos užrašai. 1 sąsiuvinis. Sodarė Mukienė Danutė, MUKAITĖ Loreta. Vilnius, 1998.

Igno Končiaus tautosakos užrašai. 2 sąsiuvinis. Sodarė MUKIENĖ Danutė, MUKAITĖ Loreta. Vilnius, 1998.

DŽERVIENĖ Teklė. „Akmou so velnė piedo“. Vilnius, 2000.

RUDIS Edvards. „Sėmuona malūnā“. Vilnius, 2001.

Viktorija DAUJOTĖ [Viktorija DAUJOTĖTĖ]. „Balsā ūkūs / Balsai ūkuose“. Vilnius, 2010.

DŽERVIENĖ Teklė. „Žali žuolėlė“ (žemaitėškas kūribas rinktinė). Vilnius, 2011.

Viktorija DAUJOTĖ [Viktorija DAUJOTĖTĖ]. „Gīvenu vīna / Gyvenu viena“. Vilnius, 2012.

ŽEMAITIU RAŠĪBAS PAVĪZDĖ

J. Pabriežas ėr A. Gėrdenė knīngelie „Žemaičių rašyba“ ėr išspausdinta nemažā žemaitėšku tekstu, katrėi paruoda, kāp praktėškā rėktom pritaiktė kalbininku parėngtas žemaitėškas rašības taisyklės. Tus pavīzdjus pakartuotėnā skelbam ėr žornalė.

PRUOZA. PASAKOJĖMĀ

ŠIAURĖS ŽEMAITĖ

Keliuonė i Šiaulius

Senuosės žemaitės pasėpasakuojėms

Kap aš atsėmėno ton keliuonė i Šiaulius, moni šiorpolė nukrata. Vaziavuom vaziavuom dvė dėinė ėr bamaž dvė naktė, tik par patė tomsa pas žmuonis prisėglausdamis, ėr vės kelė, vės laukā, gėrės, kėimā ėr miestalė, jog kad dabar bėški jog būtom galiejė prizioutė ar Ringa, ar ėr pati Tievā švėntoji. Ėr kuoki tatā žigi rėkiejė pakeltė – vuo vės par ton bjaurībė gaidi! Jė, jė, nalabāsis kap kėrs i aki mona Kazės Pronceliou – ėr pagadėna kažėkon. Vākūkštelis klīkė klīkė dvė nedielė, ėr šin tvieriem, ėr ton tvieriem, jau karštis bova ont vėsuos galvelės ontšuoakės. Ėr tvėlkītus siemėnis tvieriem, ėr šalavėjuoms mazguojieim, – kas kon tik pasakė, kas kon tik ešmanė... Nieka nagelbiejė! Tad sakau sūnou: „Ėkīav, Kazėli, nedieliuos dėina pri prabaštelė, jog ons vės daugiau ešmana“.

Nuejiev. Daug žmuoniūm – balaukon, basiedi. Bet pasėsekė ėr vedom priėtė. Papasakuojiev, kāp atsėtėka. Vuo prabaštelis saka: „Jodo, – saka, – nieka kėta naėštāsisėtav, rėk jodom vaziuotė i Šiaulius, tēn ėr dėdelis akiūm daktars, je, – saka, – ons kon padarīs, ta padarīs. Batvarstīdamis, – saka, – bi kon prasėmanė, jūs, – saka, – tik vāka galėt apjakintė ėr nalaiminga vėsam omžiou padarītė!“ Tēp mon šėrdelė soskauda eš tuokė žmuogaus tuokius žuodius bagėrdont, ka sakau: „Vazioukīav, Kazėli, ėr tėik.“ Žėnuoms, ons ne šiuo ne tuo, tik, saka, kaštous. Ėe pati nasenė pasėrinka, tėik pakasīnuoms ešlėduom, ėe, saka, apėnt... vuo prabaštelis saka: „Vuo kad vāks obago lėks, kor anon kėši?!“ Tēp tatā ėr sotariem vaziuotė. Dabar prabaštelis prisėvedė Kazė pri sėinas, kor bova tuoks ešbraižīts puopierios prilėpīts, ėe, saka, tazgaties vėsė

(Nukelta i 6 p.)

(Atkelta iš 5 p.)

mūsa gubernėjės kelė ir pažimietė, ەر pradiejė ruodītė, koriuo rėks važioutė, isakė kartkartiems ەر palėda nomėi. Rīta meta onkstėi sosėkruoviem vežėma, prisėrėšuo m dėdeliausi regzti – vėina so duobėlās, kėta so šėino – ەر isėdiejėm avėžūm arklems, ەر savėi pajjestėis: ەر mėsuos, svėista, ەر dounas, ەر medaus, ەر vagorklu – vėskuo kap rėkint.

Važiavuom par Plungė i Telšius – vuo tatā tas tad ruods ir miests! Paskou pasokuom ont Trīškiu, vuo kėtūm nagalio baatmintė, dėdlė majednė vardā. Važioujem tik, važioujem ەر privažiavuom tuoki keli: platos, kėits, vuo ęs abėjūm posiu kap žonsėmis nutopdīts. Naėškėntiejau, lėpau pasėveizietė. Nė, tatā svieta muonā: kūlātė kalkės nuteliavuotė ەر sodiedliuotė kap gers dākts, vėina kor mažesni ęsėruoviau ەر isėdiejau i vežėma, ka torietiuo kon žmuonims paruodītė. Lekam lekam lekam – tik kažėkas tuokė marga karti jiemė ەر ožšava ož akiūm. Sostuojėm – nė, kor bavažiouisi, kad nalėd. Veizam veizam tik akis ęsputėn, kas ęe tuoks naregiets pariedėms... Nė!.. Dėiva galībė!.. veizam, vuo... miests lauko balekons. Vėins kažėkas baisos puo pėrmo šnipėsdams, prunkėsdams so tuokės dūmās, kāp to ەر nasodegi! Vuo kėtė botā, kėts ož kėta dailė sosėkėbė, kad lek, kad lek kap patrakė!.. „Kazėli! – šauko. – Nabier mūsa daktara, so sava boto ėsliėkė lauko, jog nabipasėginisi.“ Vuo ęe arklė jiemė baidītėis. Vākūkštėlis kłik kap nuplėkės, tik pri Dėiva varda šaukamuos, kon kėta badarėsi. Tatā pripoulė tuoks žmuogėlios, padiejė arklius sotromdītė, maišus anims ont galvūm ontmetės, vuo paskou saka vedom: „Nabėjuokėtaus: miests kap bovės pasėlėka, ęe tik tuoki mašėna, kor laksta ەر žmuonis važiuo. ەر tamīsta, – ruokou, – je teks pri daktara pasėlėktė, galiesi so anou grinžtė nuors lig Mažeikiu.“ – „Nė, – sakau aš anam, – tagol monėi geriau ronka nukert, vuo aš so bieso nasosėdieso.“ Pamėslėk tik, žmuogau, – lėptė i tuoki vežėma, kor pats nalabāsis trauk! „Na biesos trauk, – ruokou ons, – vuo gars“. – „Jė, – sakau anam, – kumet kas ir matės, kad gars bota pajodintom, ەر kumet kas ir matės, kad gars so dūmās ەر so ognė sosėmašės kriukotom švėlptom kap pasiotės?“ – „Če, – ruokou ons, – ir gelžėnis kels.“ Vuo aš atriežiau anam: „Tagol sau būn ەر auksėnis, vuo kad načista sila trauk – aiškė matītė!“ Joukas vėsė aplinkou... Tuokėi dabar žmuonis natėkielė pasėdarė. Tad nusėspjuoviau ەر jėmiau tėrautėis aple

ton daktara akiūm. Vėskon poikiausė tas duors žmuogėlios bažėnos. Pasiūlė ەر gaspada pri savės, tik kon, saka, žmuonis ęsvažiavė, kor pri anūm stuoviejė, pri tuo patėis daktara bovė atvažiavė: mergelė anūm stėklėnė akelė idiejės, gražiausė mielėna akelė – niėks, saka, naatskėrs nu kėtuos... „Tagol, – sakau, – nuors stėklėnė idėd, bi tik gerā matītom...“

Tatā pri anuo ەر nuvažiavuom. Kazė daržėnalie pri arkliūm naukojė, vuo vedo so Princelio – truobuo, baltuo luovelie. ەر anuo muotrėškuojė cūdu cūdus aple ton daktara pasakuojė. Rīta meta kielėm, pasėvalgiem, ەر nūvedė tas žmuogėlios pri tuo cūdauna daktara. Noms anuo dėdliausis, mūrā, balts, natuolėi bažninčės. Vuo ta Šiauliūm bažninčė, vākāli, tuoki dėdelė, so tuokio aukšto buokšto, tor būtė, kėtuos tuokiuos nier. Nė... nė... je i ton buokšta isėkartomi, ronkelės tik ęskeltoni ەر pati Pondėivali ož kuojėliu sočioptomi... Gražībės!..

Vuo pri tuo daktara žmuoniūm grūstėnuos, bet vėsė ęs eiluos, dailė. Priėjėm ەر mes. Veiziejė veiziejė ons mūsa mažėli so vėsuokuoms nuočėnuoms, ەر patomsie, ەر švėisuo, ەر paskiau saka: „Dar vėsā napagadėnuot, tik pasiotosi oždegėma vākūkštėliou ivariet. Ak žmuonis, žmuonis, kumet jūs praregiesėt!“ ەر atsėdėksiejė, mėzerėjė brongos. Vuo paskou dėdlė barė, pamuoksla tazgaties tuoki pasakė: kuoki tatā esonti brongėnībė akis ەر kāp nagal bi kon prasėmanios pri akiūm dietė. ەر lėipė dvė nedielė pasėlėktė, – pagėdīso, ruokou.

Kazė nuvažiava nomėi, vuo aš tatā ەر žmuoniejaus puo Šiaulius: kas dėina pas daktara pasakas so lėguonās... bokšto... bokšto kėik prisėklausiau, – puo bažninčė, puo torgo – dėdlė vėsor ciekaunė bova.

Ėr pagidė mūsa Princeli! Tatā daktars, tad ruods daktars – ba vėina gala daktars!

1912 m.

Čiurlionienė-Kymantaitė S., *Raštai, Vilnius: Vaga, 1988, t. 3, p. 369–371*

SKOUDS

Vuo kuokėi kėta karta bova vakarelė! Liōbam parėtė par dėina rugius rinkė, prūdė nusiprausėm, pavalgėsem vėčerė, kad i dėdlė nuvargosės liōbam būtė, bet sobatuos vakara skubiesem i špėžamė apsi- vėlktė geriesni sijuona. Lieksėm i alkierio pasiveizietė, a strainės at- ruoduom. Susibiegsem vėsas i krūva i dumsem i vakarieli. Pėrms

Šuokis liob būs puolkelē. Šuok tou puolkelē dēdlē mitrē. Pas didiūsus gaspa-duorius bova tuos vēitas daugiau, vuo pas mažžemius tuos vēitas mažā, kelēs puoras isīsok, i ka banuoriesi šuoktē, jau mīniuo kuojēs. Paskiau šuokuom valca, vingerka, krakaviaka, juonkēli, kadriļio, icki picki i vēsuokius kētuokius. Paskutinis šuokis liob būs suktinis. Ka jau užgrajis suktini, žēnuosem, ka rēk rēkioutēis unt numū. Ka mozēkontā išēs pakūrintē, liobam etē ratelius. Vuo kuokēi bova vakarelē!

Vuo dabā – krekēna už duntu, vuo jau su kavalierēs laksta. Arba veiziek, ēn par kaima i vakarieli i nesoprasī, kas tēn ēn: a vaikis, a merga. So ēlgās plaukās, bet so kelniems, ligū i vaikis. Tēp i paliksi nesupratēs. Vuo tuos mergas viel – maliavas stuuriausē usivariosēs, plaukā vēnuos mielēnē, kētuos žēlē, tretiuos kaštanavē, kad anas i vel's tuokēs atimto. I kad ēn i tus šuokius, kap dabā vadēn, vēsā vākā. Jug anēi i šuoktē kāp rēk dā nemuok. Alē vuo kuokēi tēi šuokē anū dabā besou! Anou dēina veizous i nesopronto, kū tēn anēi dērb. Tomsī kāp mēnesēina, tomsiau kap pri mūsa žēbalēnēs lēmpas. No, mēslējo i kāp jūs tuokiuo tumsībie vēns kēta galēt iveizietē. Jē, šēp tēp isispētrējau, kad anēi stuov apsēkabēnē kap medē, bombas trēn – i ne vēns, vuo ciels tozēns. Veizous, ligū i krot. Pakel vēina kuojē, pajodēn, so kēto kažikū kap prispaud pri grindū i patrēn. I tēp tatā anēi šuok, velnē. Ka mes liobam šuoktē, žēmē drebiejē. Vuo dabā – pamēigt susistuojē i skērs-tuos nomēi!

Užrašē J. Pabrēža 1983 m. Skoudē iš P. Šudikienēs, 84 m.

ŽEMAITIU KALVARĒJĒ

Mamas sesou bova kumiečiūs – liobo tēn tonkē nuēso jau dērbtē, žēnau, kuoks kumiečiaus gīvenēms. No, tēn medē pastuoruojē. Miedi parvēš, pavers ēš mēška žaliūn šakūn; koknē ta ba duriu – ikēš vēina gala šakuos, nusēlēs tas vēins gals. Nudēgs – dā pastums, dā pastums ē tēp ē kūrinis. Puo ketorēs šēimas vēinamē nomē būs, vuo tuo šeimuo viel – ne mažiau kap puo dešimti, puo dvīlēka vākūkštīu. Vēsē basē kap šonātē, plēkē, a Jezus Marējē! Kelnātiu – kamē to rasi? Nē, kas siūs, a kelms? Tēp kap pondēivalē tuokēi – su jupileliems ēr gan. Bindzē bindzē, bindzē bindzē su jopeliems – ligo švēntuolēlē tuokēi sau ē vākščiuos. Vuo jug dabar – nu pat tuokē tēkrā! Žmuogos vuos vuos mažos gēmē – tujau i kelnes, suvītor i vēsuokius sēlkus, i kapruonus, i neiluonus! Vuo toukart kas? Nukērpa nū-šokēnē kuokē skara, suvītōra kap ožtrēna, dar soraišiuojē, pametē i luova – ē nepasiusi. Kriuok kēik nuori – nieks neveiziejē. Vuo dabar – ai ai ai! Vāks negal sukruoktē – pol bēn do aba ē so vēso šeimō! Pradiējē augtē – jug ē viel: vēsuokēs vēsuokiausēs! Rēk vēsuokiu vitaminu, rēk tuo, rēk tuo! Vuo a kēta karta reikiejē vitaminu? Toška! Ē tū tuškū, dā nie tū nebova. Avēkaiļi ēškaiš, tujau ont karvēs raga; iščīstīs, ēšgrondīs, ont tuo raga ontvītors, apvītors so siūlo ton avēkaiļi. Soskrabs, baisiausis – gal mēška dortē. Apšīldīs šēltamē ondinie, pajudins, tujau pripēls kuokiuos nuoris tēn potras – trauk vāks kap pasiotēs! Vuo morza būs nutēžusi, žondā rauduonē, ka jedri tararai! Vuo dabar – saldainē vēsuokē, kakavas, čēkoladā – i kap švēlpē vēsē, geltuonē, parbālē. Kažēn, musi, sakau, vitaminu bova daugiau. No, bet žēnā: mažūn didiuojē dalēs ēšmērē. Didiuojē dalēs! Mona vīrs sakē: tēn Muosiedie bovēs tuoks, turiejēs a keturiuolēka vākūn. Nūmērē vāks – ne anēi kriuk, ne anēi galēs. Apriedē, pagoldē – vākščiūo, joukas. No, saka, vuo dielkuo jums tēp ne ēškado? Jē, saka, vuo kor dingtomem, ka anēi nemērto? Gerā, ka anēi tik mēršt. No, jēgo, žēnā, keturiuolēka vākūn ir (no, lai kēts ē didiesnis, bet jug ir ē smūkmiēs!), kēik tēn rēk jiestē! Jug jau tēn ēšvērs viedrīni katēla – neužtenk niekāp! Jug anēi jiestē nuor ē nuor tuokēi. A tēn mēsuos būs kēik? Ēšvērs kuokē marmalīnē – čē pamarmalēj,

(Nukelta i 8 p.)

Žemaitiu Kalvarėjės Švč. Mergelės Marijės Apsėlonkima mažuosės bazilikas stebuklingāsīs Švč. Mergelės Marijės so Vaikelio paveikslos po restauravēma 2005 metās LDM Taikuomuosēs dailēs muziejou ēr tuo paveiksla restauratorēs (iš kairies): Lukšėnienē Jenina ēr Biluotienē Jenina. Mukienės Danutės portėgrapėjės

(Atkelta iš 7 p.)

čė viel nuor, čė pamarmalėj, čė viel nuor. No, ė šauk: kor rėktom dingtė, ka anėi nemėro! Kāp anus berėkto ėšaugintė, kāp anus berėkto ėšmaitintė?

Užrašė A. Girdienis, R. Kaspars ėr J. Šiaulītė 1971 m. Plungės rajuona Žemaitiu Kalvarėjos aplinkės Gečaitiu kaimė iš L. Šukienės, 70 m.

KRETINGA

Gīvena vīrs so patė. Tas vīrs tonkė liōb sosėvuožaus ė vėn patė sakīs, kad ėso kartėis. Patė neblėka kontrībės vėina karta ė saka: „Ėk pasioskės ė karkės, še ė ponti doudo“. Vīrs pasėjemė ton ponti ėr ėšejė. Puo kėik laika pati ėn ėiškuotė: jė, veiz – jaujie puo balkio ė kuoroliou anuos vīrs, jau nebgīvs. Baisiausė ėšsėgonda, ėšbiega mēlicėjės veizietė. Bėdama sotėka sosiedė ė vėskon papasakuojė. Vuo ta muotrėška bova nelaba. Kap tiktā pati nuėjė i miestali, ta sosiedė pamėslėjė, ka nebtor mėsuos: „Ėso ė pasėvuogso tou tarpo“. Nubiega, palėpa ont truobuos, atsėdarė šiepali, jem lašėniū paltis ė met ont žemės. Numetė, ruoduos, dvė, vuo tas numėrielis ė saka: „Ėi, oštėks tau, palėk ė monėi“. Ta sosiedė dėdlė ėšsėgonda – ka šuoks nu truobuos ont žemės! Aukštā bova ė nusėlaužė kuojė. Parėn pati so mēlicėjanto ė nusėgonda. Vīrs, tas bepruotis, gīvs kuoroliou ož pažastū pasėkabėnės. Vuo sosiedė nie pajodietė nebgal nu tū lašėniū. Matā, kāp vagims būn.

Užrašė B. Kietelītė 1979 m. Kretinguos rajuona Imbarės kaimė iš A. Kietelienės, 76 m.

PĖITŪ ŽEMAITĖ

ŠIAUDUVA

Basėvalkiuodams ėšalkau jiestė. Parejau nomī, tjejav i truoba, veizo – lėntīnuo, pačiuo aukštuojuo, pūdelis! Niekāp nagalio dagautė. Pasėdiejav kriesla, pasėlėpau – tik tik dagauno, al' ėškeltė nagalio. Vuo nuoro paveizietė, kas anamė ī. Pasėstipiau, pajiemiau ož krašta, lenko lenko puo bėškioka – tik vuožt staiga pūdelis mon ont galvuos! Smetuons varv par ausis, par nuosė, vuo pūdelė tik šokės

asluo rėtėniejės. Ėšgėrdau – kažėkas prīsienie tūpšt tūpšt so kuojuoms sodavė ė jau klėbėn doris. Mama ijėn, aš, dā ont kriesla bastuoviedams, veizo – katėns smetuona balaīžas. Čiopau šlūta ėš kerčiuos ė valī dūtė katėnū šaukdams: „Nalabāsis ilėpa i lėntīna! Nuoriejav ėšgintė – kad šuoka, kad spirė pūdeli ont galvuos, smetuona ėšvertė, pūdeli sodaužė, moni pati aptaškė!“ Katėns nierė par tarpdori porškesės. Mama, pajiemosi skorli, moni šlūstė mīlūdamā ė žadieję dā ton katėna pašvėnstė ož smetuona ėšvertėma.

Užrašė V. Grinaveckis 1957 m. Šiauduvuos kaimė (Šėlalės rajuons) iš Z. Grinaveckė, 62 m. (žr. Lietuvių kalbos tarmės: Chrestomatija, redagava E. Grinaveckienė, K. Morkūns, Vilnius: Mintis, 1970, p. 110).

UŽVĖNTIS

Muna baba pasakuojė: auguom biednā, vaikūn buva dešimt'. Vuo žemis nedaug turiejuom, tik du decincinus. Kāp miri muna tievs, mama nie karvis nebgalieje iššerti. Tī kū tī vaikā jiedi? Vuo išmirkīs dūnas pluta vundinie, idies cukraus, paskiau svīnīuos viskū i skurli, užriš su siūlu, idūs tučka žinsti. Ali kuoki merga išaugau, tuokes tučkas bežinsdama: blauzas jūdmelenes buva, vuo pati stipri kap vaikis: pīmenis munis paristi negalieje. I dūdavaus kartu su anās kap veln's puo kauliniči. Visuokes štukas išgalvuodavuom: i prūdus mauditīs liūb lieksma, i karves i tuorpīnes liūb iginsma. Vuo mama muna didelė varga: jiemī tuorpes i veži, liūb pardūti i Varnius. Dirba puonū, ka vaikams unt dūnas užtektu. Atmenu, pasakuojė, ka puo darba puons i klaus: nu, Simanauškieni, tī kik pati turi vaikūn? Ana sarmatijuos sakīti, ka tīk daug. Pasakiusi tik pinkis turinti. Puons i davi pinkis litus – kuožnam vaikū puo lita. Tada ana baisė galiejuos, kam nepasakī dešimt' vaikūn turinti – būtu gavusi dešimt' litu.

Užrašė I. Bagočiūtė 1991 m. Užvėntė miestelie (Kelmės rajuons) iš A. Simanauškienės, 85 m.

TAURAGIE

Vīna siki vīrams begerent, pritrūka alaus. Tievs i saka sava vaikui: „Biek alaus“. Nu, uo tas sūnus tieva i praša: „Dūk pinigā, tai

Kretinga. Mukienės Danutės portėgrapėjė

parnešiu". Tievs jem vielei: „Su pinigais kuožnas parneš, ale be pinigū muokiek parnešti“. Nu, i daba parein tas vaiks, parneš uzbuna i pastata prišais tieva. Tievs jau pils alu, ale žiūr, ka tas uzbuoons tuščas. Valī barti vaika, kam neparneši alaus. Uo tas vaiks jūkes sau iš tieva i saka: „Iš pilna kuožnas muokies isipilti, ale tu iš tušče muokiek“.

***

Nueje ciguons siki i turgu. Uo ten žīds arbūzas pardavinieje. Ciguons pamislīje, ka tuokī dideli, tai jau arkle kiaušinei būs. Nu, parsineši tuos arkle kiaušinius i numus, atsitūpi i per. Nu, mislij, vis tīk kas nuorens išsirīs. Per per, praeje jau i mienū, tas arbūzas pradīeje pūti, uo kaip nieka nier, taip nier. Pagalvuoje ciguons, ka tas kiaušinis užperiets. Išeje i kīma i išmeti i krūmus. Uo krūmus zuikis tupieje. Tas nabagelis mat nusiganda i nubiega i miška. Ciguons pamislīje, ka tai kumeliuks i pradīeje šaukti: „Kuzi kuzi, a sava muotīnas nepažīsti“?

Užrašė A. Augaitītė 1991 m. Kuisiū kaimė (Tauragies rajuons) iš N. Augaitienės, 90 m.

EILĒRAŠČIAI

ANGLICKIS STASIS

TRUOBALĒ PRI OPĒS

Vies truobalė čioprīna pašiausė.

Sens eso, kap latožīs, nudrėbės par kuota.
Metu peilė lig kraujė nugronėdė pakauši
Ož skuolas ėr ož dounas pasenosė plota.

Jauno būdams aš pats ton truobalė pri opės
Sokėrtau ėš velniuonėšku rōstu.
Puo dėrvuonus aš akmėnis raustiau kap ruopės.
Šės laikās tuokė vėina akmens dešimtės ėšsėgōsto.

Bova galės kap vondens ėr sekies ba vėina...
Merga vešlė dėdlė nuveiziejau par patė.
Ēr nušvėta truobalės nurūkosės sėinas,
Kad ana pėrma karta ėe kuoję pastatė.

Biega opės. Čiorlena pruo gala truobalės.
Lėduos vasaras, žėimas, pavasarė vešlė.
Auga mėžiū auksėniu dėrvalės,
Auga sūnā, dokteris rūga kap tešlas.

Vuo kad pauga – stėpībės nabova kor dietė.
Vėsė akmėnis rautė nuoriejė, draskītė pliesėma.
Vėsė truoba ėr patė, kap ouga ėšsėrposė, geidė torietė,
Svėrna pėlna grūdū, vasaruojaus prikrauta kluojėma.

Bat dėrvuonā jau bova vėsė ėšdraskītė,
Ēr kap ruopės išraustītė akmėnis bova.
Ēr nablėka žaliūkams sūnams, kon truobalie pri opės darītė,
Ēr sapnā aple dėdėlė laimė kap dūmā pražova.

Žemaitėjė, Jaunias Kazėmiera gimtėnie (Lėmba kaims, Kviėdarnas seniūnėje, Šėlalės rajuons). Mukienės Danutės portėgrapėjė

Vėins, pražėlosi tieva truobalie palėkės,
Ėšsėpluovė i pašali žemės par jūrės;
Kėts, kap rodėni avėns, blaškītėis ožnėkės,
Vīdams laimė apgaulė, i miesta ėškūrė.

Vėins lėkau ėe, pasenės, solinkės.
Riemou degėn ismegosi šuona.
Vuo laukū, tėik laukū nugīventu aplinkou...
Vėsa žemė kaimīnu – dėrvuonā!

***

Aš jums dar nieka nasakiau aple ton sala,
Bornuos napradariau aple prižielosi karklīna.
Veizieik – tēn ontis nusklēndė i bala,
Nukrimt kap velienas, nūmestas i ajerīna.

Anuos tēn lėzdus neš ėš atlašiū ėr smėlgu
Ēr vākus ont kiaušės kanapietās per.
Geltuonus, kap kiaušinė, ontīčius ėšved naožėlga
Anuos ėr galvas i maurouta vondėni lig dogna ner.

(Nukelta i 10 p.)

Skouda parkė. Andriekaus Ginta portėgrapėjė

(Atkelta iš 9 p.)

Tèn tuoks tiliejėms, kelnės atsėraitės,
Puo sėitovas, puo ėsťakas, puo maurus braida;
Tèn tuoks klegiejėms žėlvitės apžielosiuos pašlaities
Ēr tuoks tauškiejėms balsa ės lonkuos i lonka svaida.

Truobalė tèn, solinkosi i kopra,
Puo tuopuolės ər puo klevās kap senė kiūta.
Retā pruo soglaustas šakas auksėnės pėrštās saulė papeš
anuos ėiopra,
Retā padraska vies keporė ės šiaudū ər ės kluosċiū pasiūta.

Vākū tèn kopėtas puo kėima mietuos
Ēr pelkės vondėns puo litaus ėsđikė taška.
Givėnėms tèn, kap tas šimtmietis sienis, ein ės lieta,
Vākā nu vondėns prisemtū pelkiu nabtaška.

Aš jums dar nieka nasakiau aple torpina,
Aple tas aplatas, tas ganiavas, tas pėivas,
Kor moskolingas ronkas kel i dongo ožoulinā,
Kor žemīn klump baltās žėidās apkrautas ėivas.

BUORUSEVĪČATĒ-ŠĖDLAUSKIENĒ ELĒNA

SKĒRO MAMĀ

Lesiau meilės grūdus
Aš ės tamstas ronku...
Tonkė mon dar ruoduos, –
Stuovi vės prī longa...

Būdava, veizieso, –
Niekāp nasupraso, –
Lakstė kap kuoks viesols,
Pinė jouda kasa.

Kumet pabalā tūp,
Žingsnielis paėlsa?...
Sėt – ronkas kap ledā...
Kāp? – Nabatsikelsi?!

Tamstas nier ər nier vės...
Kamė? Kāp – tèn? Mama?! – – –
Nuvīst – žīd viel gielės... –
Longs omžems sutema...

DŽERVIENĒ TEKLĒ

TAKS PAR ROGIUS

Kāp ton smėlti, kāp ton žuolė
Šimtā kuoju mīnė, trīpė!
Žemė, je gali, – paskuolink

Sava dėdėlė kontrībė.
Ēr geroma duovėnuok mon
Grīžtontiu skuolūm nalauktė.
Kožd ė šnabzd rogė prinuokėn,
Nažėnuojėn ės kuo auga.
Anėms narūp, kas daigėna,
Viejūs napalūžtė muokė.
Krės puo dalgės vėina dėina,
Tava meilės nasovuokėn.

LIŪDNOS EILIERAŠTIS

Lauks jau ėsťoštiejės ər ėsliūs.
Joudvarniu būrė paviejou sklonda...
Kor, gerėijė žuodė, jūs pakliđuot,
Kuo i šėrdi kelė nabatrondat?

Anon dabar lėngvė ir atrastė;
Toštė tèn, kamė riuogsuojė kliūtis,
Takā ba dīgliūm ər seklės brastvas,
Revā ožneštė, ožzielėn grīūtis.
Ēr pėktoma, ər pavīda aš ožkeikiau –
Naėšlīskėt ės sunkoma vakarīkštė.
Laisvė kelė nomėi ir parėtė.
Grīžkėt tik, gerėijė mona, grīžkėt.

GENĪS PRANIS

ŽEMAIČIOU

Tvėrċiau sospausk, žemaiti, ronkuo žombi
ər gėlė vaga ėsvarik par sava šali,
vuo tava žemės pūdimu veliena rombi,
būk tvėrts, – tanapalaužėi tava galė.

Ka ėslek gervės, naktis pradėd šalċio dvelktė
ər golbė auksa konkalus padongie skombintė,
tėp ėlgo rondās ər tėp sunkė dvasiuo alktė,
ər vės nulėduos galva ėtė paskou žombi.

Tvėrċiau sospausk, žemaiti, ronkuo žombi
ər vaga ėsvarik par vėsa žemė platė,
gėliau ismeik nuoraga, dalgi linksmiau skombink,
te vėsos sviets tavi ər tava žemė mata.

GĖRDĒNIS ALEKSĒNDRA

SĖSTONT

Albertou

Kriuok a joukės – metā maun kap žaltė,
I nemaċis ėė ne kriuksėna, ne jouks.
Tik apsižvalgė – vėiziek: jau plaukā baltė
Kap cėdabros, kap tapaliu pouks.

Ruoduos, kū tik buvuom mažē vākā –
Tuokēi mīlemē i tuokēi poikē...
Muotineliau! Vakar, tiktā vakar
Lakstiem, laigiem paopēs kap zoikē.

Ruoduos, nesenē vēsā palēkuom vīrā
I nušuokuom muotinā nu skraitā.
Jaunīstelē, dielkuo to nuvītā,
Dielkuo praliekē ir išnikā tēik greit?

Dā tebspind pastuogie mūsa dalgē,
Dā i žumbis untā suvēs naus,
Jug i sieklu pūdimā išalkēi
Zars kap špuokā rudini nerēmaus.

Šauk dar atsisoktē i tēi kalnelē,
Nu katrū pakēltē i tuolēi liektē taisēs.
Tēkrā šauk!.. Bet negriaudinkēs – nerēk:
Tiktā debēsis ir akminis nesēsť.

ŽEMAIČIŪSĒ

Jug gerā, ka čē drōsiau varu būrē
Par umžius sukiniejēs unt alksnīnās,
Ka tavi kētēp čē vadēn, vuo sūrē
Tēik skanē kvep – pavasarēs i kvīnās,
Ka niekumet čē nie geriausiu žmuogou
Nie vēins itēktē par daug neimeigē:
Čē viejē žiaurē dėdlē tonkē kriukau –
Toupitē ipratēn i pēktoima, i meilē.

Jug gerā, ka čē daugiau būn aiškoma,
Ka kētēp čē pagoud, net ne tēp mošās,
Ka žuodē jūro atsidoud i skomb
Līgu varēnē kamēnūsē unt ošās,
Kad anēi – kap tēi alksnē – neišnikst,
Ka laikuos – kēitē, ēšdēdē i statē...
Jug gerā, kad apētās i jaunīstē
Pargrīžtam, metus svetēmus numetēi!

KAZRAGIS ALGĒRDS

PJAUN BA PEILĒ, DOR BA ĪLAS...

Vadēnous aš Vaškis Ontē –
Prišakie ba vēina dontē.
Matuot patis, kuoks aš vaikis,
Tuokiū retā pasētaikis:
Platiū petiū, aukšta stuota,
Čioprinelē garbanuota...
Vuonēs, Barbēs ē Petruonēs
Kiaurā loptēis lioub diel monēs.
Babkuoms šierē, vīnās gērdē,
Ne vēina atvierē šērdi.
Aš – nie krust, a nie ēš vēitas...
Sakē – eso būda kēita.

Tēp ē būtiuom omžio bēngēs,
Meilēs bortu gal ēšvėngēs,
Jego ne ta auksaplaukē,
Kor gīvenēma sojaukē.
Anuos akis kap perkūnā
Trėnkē mona vēsa kūna:
Žondā bala, ausis kaita,
Junto – vēsa dūšē raituos...
Junto – nabier Vaškē Ontēs,
Belēikt paēiškuotēis pontē,
Ožsėnertē sau ont kakla
Ēr ožbėngtē meilē akla.
„Dorni, dorni, – viel galvuojō, –
Spiesi dar ožverstē kuojēs.
Prabavuok sosėpažintē,
Prisėglaustē, apkabintē...“
Prabavuoju. Atsėkondau –
Ožveliejē mon par spronda.
Mažėliėkē, vuo kad diejē –
Gera posdėini goliejau.
Puo tuo bova baisi gieda,
No, bet anuos naregietē.
Aš, bruolelē, nabgaliejau
Tēp jau dėdėlē miliejau.
Anuos amats – dontis trauktē.
Nier kuo, mėslėjo, balauktē.
Nuejau, aprėšėis žonda,
Sosėgiedēs, nusėgondēs...
– Pavardē?
– Aš – Vaškis Ontē,
Atejau ēštrauktē dontē...
Gelžėis krasie pasvadėna,
Mona galva atkragėna...
I anuos akis veiziejau –
Daugiau nieka nabnuoriejau.
– Kurioj vietoj jaučiat skausmā?
– Vėsor, daktarē brongiausē.
– Kurj trauksim? – viel paklausē.
– Tou, kor prišakie, pėrmiausē.
No ėr traukē, no ėr ruovē,
Aš kap veršis pjaunams bliuoviau.
Nuoro anon viel regietē –
Ontra donti rėks pridietē...
Grėtā borna Vaškē Ontēs
Par ton meilē lėks badontē.
Pjaun ba peilē, dor ba ĩlas,
Šėrdēs kraujēs apsėpīlē.
Vaikē, mergēs, ratavuokėt,
Kon daritē – sogalvuokėt.

KOBĒLIOS JUSTĪNS

KĀP RĒK VĒSKOU PADĒRBTĒ

Ka nuori Žemaitėjē padėrbtē,
rėk turietē daug vondėnū
ē nemažā žemēs...

(Nukelta i 12 p.)

(Atkelta iš 11 p.)

krūvas akmėnū
rėk vėсор sovėlktė
ė stombio žviro arba smėltė
ėlgus kelius ėšpėltė,
rėk daug darbū ėšraustė,
kalnū kalnaliu ėš žemės ėškeltė,
ka par tas lonkas ė daubas
biegtom opalė šaltė, –

ont vėskuo tuo kėp nuorintās
ožtėmptė da turiesi žema dongo,
paleistė sunkius debesis,
ka eitom ė eitom vės rudini
par Palonga...

bjaurė sunkė būs mon
priželdintė vėсор tėik mėškū –
tumsiū eglėnu, švėisiū beržėnu ė mažū
krūmalėu –
ė dā laukus keisto švėiso apšvėistė,
uo kuokemė torgou rėks mon suligtė raistus,
kvapus numū ė žemės,
i džiūontė šėina...

bėjau ė pamislitė, kėp rėks
tėik muolė daubuos prikastė, išmintė,
ėšdegtė tėik rauduonū plėtu,
ka ont kuožno kalnalio stuovietom
puo maža bažničė, –
ak, anou dėina Valončios dā lėipė, –
rėk itaisitė anam Varnius
ė vėsa vėskupistė...

žmuogau, kamė to gausi tėik laika,
ka tėlptom vėsė karā,
dešimtimis marū
ė sokėlėmā, –
jug šimtās kartu
spies tavėm ožplaktė
ė Kaunė pakartė —

kas apsakīs, kėik rėk vėitas,
ka vėskas, kou dā padirbsi,
sotėlptom –
ė žali žuolie, ė kraujė lašos,
ė tas untā liūdnos žmuogos,
kor stuov ont Bartovas tėlto — —

ŽEMAITIU KAPALĖ. III

A žvaizdie mirkčiuo, a deg dūšėlė,
a medės tomsuo žibčiuo akės vėlka, –
nie žėnkla kuokė, nie krīžiaus, nie takalė –
kėp jums, bruolėlė, čė mėiguotė ėlgo!

Kėp švėit tən mienou, kėp lapā blėzg,
kėp šalts sėdabros ont šėrdėis jums varv,
kėp suklėnk paukštīs givs lėzdė, –
kas beatspies jūsa pavardės ė vardus?

Par naktīs vėinė, par dėinas vėinė –
nematuomė, nežėnuomė – so šaknimis žemie,
so laisvė ont kaklo, so muotinas pėino,
so šaltuos smėltės saujeliems...

– A gėrdat vėdurie naktėis, kėp žemė
ėš mėrtėis keltėis vadėn? –
– Nie žėnkla nier, nie krīžiaus, nie takalė, –
tad kėp mes pareisem ėš tən?..

KRĪŽEVIČĀTĖ TEKLĖ

ŽEMAITĖŠKS PASĖROKAVĖMS

– Vuo kumet, mergelė brongi,
Aš tavi turieso?
Vuo kumet kap kvietka longė
Pas monės židiesi?

– Vuo tumet, bernieli mona,
Būsma kap balondė,
Kumet ėšdrapakousi
Diebėsis padongje.

– Vuo tumet, kumet mienulie
Rugėlius pasiesi,
Tumet aš tavi vėina
Truopnė pamilėios.

– Vuo kumet, mergelė mona,
Vėnčėavuotė būsma?
Vuo kumet veselė trėpsma
Naujūo truobalie mūsā?

– Kumet ėš dongaus žvaizdieliu
Vėna mon ėšspausi,
Tumet tavi – luocna vėra,
Pri šėrdėis priglausu.

MILĖIKIENĖ VUONA

ŽEMAITĖŠKA MEILĖ

Vuo pasakik, a viel atėisi
Sukilkos pėmpė ont dėrvuona?..
Aš tau ronkelė viel ėštėiso
Ė mūsā meilė būs na muonā.

To mon sakisi: „Milo baisė“ –
Ė špuokā švėlpaus ont šakelės...
No, pasakik, a viel atėisi,
A gilditė apsėmuok šėrdelė?

Jezminā pasklės skani smuoka,
Saulėlė tūpsės ož beržėna.
Aš tavės laukso nusėkriuokusi,
Daržėlie kvietka nusėskėnusi.

Vuo kas par kelms ta meilė ĩra,
Ka širdi bada kap so peilės?
Ba meilės šėrdės jau sostėra,
Kuoks durnis ėšgalvuojė meilė?

RAMUONĀTĖ-MUKIENĖ DANUTĖ

* * *

Metā...
Vės retiau anus skaičiuoju.
Dėinas...
Kėp laukam atėinontiu!
Nepagalvuojem,
Palėdiedamė anas.
Valondas...
Kuokės trapės anuos,
Nesolaikuomas.
Mėnotas...
Sekundės...
Akėis mėrksnis...

PĖRMS SNĖIGS

Pėrms snėigs...
Savės dar negodo –
Ligi pavasarė tuolėms kėls.
Pėrms snėigs...
Nuorietiuo šėpsuotėis,
Bet gal būtė žėmkėnteliu negerā.
Pėrms snėigs sogėrgžd puo kuojuoms,
Pėrms snėigs kap pasakuo kėrimt.
Pėrms snėigs...
Tuoki krėsėna!
Sveikėn žemė pėrmuosės snaigės...

* * *

Žemaitėjuo lėn...
Grėtā – rodou...
Vuo šėrdie – pavasaris
Ėr nenuorio pripažintė,
Ka vėskas jau praejė.
Dar nė laiks, nė laiks
Ožtrauktė longus,
Dar joukas akīs,
Par sapna junto,
Kėp kvėp rėta rasa,
Kėp maudaus jūruo,
Paleido kasas,
Ėr vėskas aplinkou tep pat,
Kap pėrma jaunistės pavasari...